

der, thi om en saadan Appellprocedure, en saadan Gjennemførelse af Umiddelbarhedsprincippet for Appellens Vedkommende gjælder ogsaa det, at den hændes intet andet Sted. Det er ingenlunde det System, som gjælder i Tydsland, det er et System, der vilde være ligesaa nyt som Processkommissionens. Men da den omtalte ærede sagkyndige Forfatter i sin Argumentation mod Processkommissionens Forslag i dette Punkt støtter sig saa stærkt paa Tydsland, paa den Maade, hvorpaa Sagen er taget der, og hvad der er udtalt, drager jeg deraf den Slutning, at det dog altsaa ikke kan have været hans Mening, men at han med Hensyn til Indretningen af Proceduren ved Høiesteret for Bevisets Vedkommende nærmest maa have tænkt sig en Ordning som den, man er kommen til i Tydsland, og mod den er der da atter ganske andre Indvendinger at gjøre gjældende. Mod den er efter min Formening den Indvending at gjøre gjældende, at den er ensbetydende med, at man vil kaste Umiddelbarhedsprincippet overbord for Bevisførelsens Vedkommende. Det, der bliver tilbage, vil efter min Mening i saa Fald kun være Gumbug, og jeg vil sige, at, hvis man virkelig ønsker at gaa den Vej, tror jeg, at man hellere skal lade være at gjøre disse forgjæves Forsøg paa at indføre Umiddelbarhedsprincippet i første Instants og saa hellere følge den Vej, som den fransk-rhiniske Civilproces anviser, som er en Vej, der er Mening i, og som er en Vej, der er prøvet i lang Tid, og en Vej, der er forenelig med en virkelig mundtlig Procedure, fordi den befrier fra det uendelige Diktat af Vidneforklaringerne under selve Hovedforhandlingen. Saa er det bedre at lade det rent være og procedere paa Grundlag af de af delegerede Dommere og Underdommere optagne Vidneforklaringer, saa kan der idetmindste foregaa en levende og frisk mundtlig Hovedforhandling, hvor der kun er Tale om at løse enkelte Stykker hist og her op af Vidneforklaringer, men hvor man ialtsald er fri for at spille hele Timer paa at høre paa, at der dikteres til Protokollen og disputeres med Vidnerne og Parterne, om det er saadan eller saadan, de sagde. Jeg tror, at man altsaa bør tage det under meget nøie Overveielse, og at man bør overveie Sagen med det for Øie, at, dersom man vil gaa over til det System, vil man skaffe sig af med de fleste Fordele, Mundtlighedsprincippet fører med sig. Det er vanskeligt for mig at sige noget Bestemt om, hvorledes disse Forhold udville sig i det praktiske Retsliv andre Steder. Jeg havde haft megen Lyst til ved Selvsyn at overbevise mig om, hvorledes det gaar med den tydske Retsgang i denne Henseende, og hvilke Erfaringer man der har gjort, men det er jo Noget, som Tiden ikke har tilladt mig; den administrative Virksomhed og vor evige Rigsdagsholden medfører jo, at saadanne Ting ere en Umulighed for en

Minister hertilands. Men det har jeg dog erfaret, navnlig ved at udførge Andre, som have haft Leilighed til at besøge disse Steder og faae Indtryk af, hvorledes det gaar til, at Vidners Førelse for Overlandsretterne, som er det, der svarer til det, vort Udskift kalder Høiesteret, er sjelden. Man kan — siges det — høre mange Forhandlinger af den Art, uden nogenfinde at høre et nyt Vidne ført der, og det vil paa anden Dansk sige, at hele Argumentationen og Dokumentation for Bevisførelsens Vedkommende for Overlandsretten er skriftlig, og at man altsaa forsaavidt har sagt Farvel til Umiddelbarheds-systemet. Jeg har ligeledes fremdeles hørt, at denne Protokollation af Vidneudsagnene i første Instants, som jo naturlig bliver nødvendig, naar Overdomstolene tage Sagen paa den Maade — det kan jo ikke være Andet — føles som et stort Onde, føles som Noget, der i højeste Grad virker trykkende og tyngende paa den mundtlige Procedure. Der er ogsaa en anden Betragtning, man kan gjøre gjældende, og som heller ikke er ganske uden Betydning, og det er den, at det er et Spørgsmaal, om Høiesterets Tid virkelig tillader den at overtage den store Forretningsbyrde. Thi selv om man nu vil gaa ud fra, at man, hvis man ikke vilde være saa slem til at benytte denne Afgang til at bruge det skriftlige Materiale fra Landsretten, selv om man ogsaa vil gaa ud fra, at vore Sagførere og Domstole — Gud ved egentlig hvorfor, thi hele den foregaaende Udvikling kan dog ikke motivere denne Forhaabning — ville bestrebe sig for meget loyalt at udføre denne Tænkning, at men saavidt muligt skulde høre Vidnerne paany for Høiesteret, og at man virkelig kun i Undtagelsestilfælde skulde blive staaende ved det skriftlige Bevis, der maatte foreligge fra de foregaaende Instants, bliver det et stort Spørgsmaal, om Høiesteret kunde overkomme denne Forretningsbyrde. Det vilde have til Følge, at en saadan Maade at procedere Sagen paa ved Høiesteret, vilde komme til at tage Rettens Tid i Beslag i et ganske overordentligt stort Omfang. Det er et stort Spørgsmaal, om man ikke vilde gjøre en fuldstændig Forretnings-Bankerot, naar man skulde prøve paa det. Jeg har nu, saa godt som jeg formaaede, forsvaret Processkommissionens Udskift paa dette vigtige Punkt, og jeg anbefaler det, da det er et af Kardinalpunkterne i det Hele, til det ærede Things modne Overveielse. Det er et Spørgsmaal, som ikke er afgjort med nogle Fraiser fra den ene eller den anden Side, men som kræver alvorlig og indtrængende Undersøgelse; men jeg skal paa Forhaand sige, at jeg erkjender tillige, at det er et meget tvivlsomt Spørgsmaal, der kan ansøres Grunde baade paa den ene og paa den anden Side. Jeg har nu saalænge taget de Herrers Opmærksomhed i Beslag; jeg skal indfrænte mig til disse Be-